

mirum, commutare incerta debita pro minima quadam quantitate debita, data in pium subsidium. Sed haec res non spectat ad hunc locum, quia haec privilegia per accidens conjuguntur cum indulgentiis, per se vero spectant ad proprias materias, vel de Confessione, vel de Censuris, vel similibus, in quibus explicanda sunt, quamvis ex dictis in hac materia possint multa principia desumi. In speciali vero de illa compositione tractandum est in materia de Restitutione. Interim videri potest Soto, d. 21, q. 2, art. 4, et Corduba, q. 44 de Indulg.

DISPUTATIO LVII.

DE DURATIONE ET REVOCATIONE INDULGENTIA-
RUM.

Hæc sola disputatio superest de hac materia, in qua illa duo tantum, quæ in titulo sunt proposita, explicanda sunt. Nam, quia indulgentia per hominis actionem fit, solumque potest habere effectum quamdiu durat, ideo explicare necesse est, an semel concessa, semper maneat, et fructuosa sit, vel quibus modis relinere possit, et amittere valorem suum.

SECTIO I.

Urum indulgentia perpetua sit, vel cessare possit.

1. *Indulgentia ab alio obtainenda non est perpetua.* — *Nulla potestas concedendi indulgentias, nisi Summi Pontificis, est perpetua.* — Principio supponenda est distinctio superiorius data de indulgentia obtainenda per aliquem, vel ipso facto; nam prior, ut dixi, potius est facultas dandi cui indulgentiam, vel quod in idem reddit, obtainendi eam ab aliquo. De hac ergo nulla est difficultas, quia cum haec indulgentia habeat vim cuiusdam delegationis, clarum est ex se non esse perpetuam, neque etiam illi repugnare, ut semper duret, sed pendere a voluntate delegantis, et juxta illius arbitrium durare. Imo simpliciter loquendo nulla potestas concedendi indulgentias est perpetua, nisi potestas Summi Pontificis, que a tali dignitate inseparabilis est, quamvis possit separari a persona, si dignitati renunciaret, aut ab illa propter heresim manifestam cadat, si tamen id accidere potest. Quatenus vero haec potestas est in Episcopis, jure quidem ordinario perpetua etiam est, absolute vero non est perpetua, quia posset Pontifex aliud jus statuere, et dignitatem ipsam illa privare. Posset etiam aliquando, relieto jure communi, Epis-

copum aliquem privare hac potestate, sicut per censuras privantur Episcopi usu illius, faciliusque et frequentius fit, ut persona, quæ habuit hanc potestatem ut ordinariam, jam illa caret, quia Episcopatui renunciavit. Multo ergo magis potestas haec, si tantum sit delegata, non est ex se perpetua, quia absque alia causa ad nutum voluntatis delegantis auferri potest, cum tamen ordinaria potestas sine causa tolli non possit, saltem licite. Similique modo illa facultas obtinendi indulgentiam ab aliquo pendet semper ex voluntate concedentis, quia delegatio quædam est. Hoc autem intelligendum est re nondum facta; nam si absolutio jam data sit, amplius revocari non potest. Quantum vero duret haec facultas, si non revocatur, ex verbis privilegii colligendum est, et quoad hoc eadem est ratio de illa, et de alia indulgentia, quæ ipso facto comparatur, de qua dicendum jam superest.

2. *Indulgentia ipso facto, re ipsa perfecta, irrevocabilis.* — Altera ergo indulgentia, quæ per aliquid opus obtainenda conceditur, in duplice statu considerari potest, vel antequam comparetur, vel post. Igitur quoad hoc secundum manifestum est, indulgentiam esse perpetuam et irrevocabilem, non solum ab homine, sed etiam ab ipso Deo, si semel illam acceptavit, et effectum ejus perfecit. Non tantum quia dona Dei sunt sine poenitentia, sed etiam quia ablato semel realu poenæ non potest iterum ab extrinseco fieri, ut supra in materia de Poenitentia dictum est. Consideranda ergo est indulgentia in priori statu, de qua ulterius subdistinguendum est. Nam aliquando conceditur ad certum tempus, aliquando expresse in perpetuum, aliquando, indefinite, nulla facta temporis, aut durationis mentione.

3. *Indulgentia, ad certum tempus concessa, non durat ultra illud.* — *An possit intra illud revocari.* — Dico ergo primo, quando datur priori modo, non durare ultra præfixum tempus, quia indulgentia non plus valet, quam sonat, tam quoad durationem, quam quoad reliqua, et in universum nulla gratia, vel sententia excedit voluntatem superioris, verbis expressam. Quæri autem potest, an talis indulgentia possit intra tale tempus revocari. Respondeo: si concedens habeat superiorum, non est dubium, quin possit a superiori revocari, quia nondum sortita est effectum, et superior irritare potest quamcunque facultatem ab inferiore datam. Addo etiam, ab ipso met concedente, verbi gratia, Pontifice Sum-

mo, revocari posse, quia semper effectus pendet ex formalis vel virtuali intentione ejus, quæ nullo modo manet facta revocatione, de qua re plura sequenti sectione. Et ex ibi dicendis etiam constabit, an possit haec indulgentia alio modo extingui intra illud tempus, etiam non facta revocatione.

Indulgentiam concessam, ut perpetuam, semper durare, esse tamen semper obnoxiam re-vocationi.

4. *Quid significet verbum, irrevocabile, additum indulto Pontificio.* — Secundo dicendum est, indulgentiam, quæ expresse conceditur, ut perpetuo sit, ex vi concessionis semper durare, nihilominus tamen non esse ita perpetuam, quin auferri possit. Prior pars constat ex axiomate sæpe repetito, *Indulgentiae tantum valent, quantum sonant*; sed forma talis indulgentiae sonat per perpetuitatem; ergo efficit illam, quantum ex se. Idemque dicendum est quoties verba formæ æquivalentia sunt, quamvis non sint ita expressa; ut si indulgentia concedatur, usque ad beneplacitum hujus Sedis, revera est perpetua, quia nullum habet præfixum terminum, nec conditio illa repugnat perpetuitati, quia nulla indulgentia est magis perpetua; quantumcunque enim perpetua dicatur, semper pendet ex beneplacito Sedis. An vero idem sit si in forma dicatur: *Usque ad beneplacitum nostrum*, dicam sect. seq. Hinc vero facile probatur altera pars, quia nec indulgentia expresse dicatur perpetua, semper revocari potest ab ipso concedente, vel a superiori, vel etiam a successore, juxta dicta in assertione superiori. Unde haec perpetuitas indulgentiae est similis illi, quam in naturalibus habere potest effectus pendens in fieri et in esse a sua causa; nam erit perpetuus, si ab illa perpetuo conservetur, et nihilominus desinere poterit, si causa possit suspendere influxum suum. Dices: interdum concedit Pontifex privilegium ita perpetuum, ut sit etiam irrevocabile; sæpe enim sub horum tenore verborum conceduntur privilegia, de quibus etiam verum est, tantum valere, quantum sonant; ergo eodem modo erunt perpetuae hujusmodi indulgentiae. Respondeo, non esse nostri instituti nunc exponere quid operetur verbum illud, *Irrevocabile, additum pri-vilegio Pontificio.* Quidquid ergo de aliis sit, breviter dico, in propria indulgentiae concessione non solere addi similem exaggerationem, quod ego viderim; et fortasse ratio est,

quia effectus indulgentiae quo magis est internum et spiritualis, eo magis semper pendet ex voluntate Pastoris; vel etiam quia alia privilegia possunt conferre jus aliquod et quasi dominium; nam versantur circa res alias, quæ donari possunt, et ideo non tam facile possunt revocari sine nova causa. Indulgentia vero proprie non confert jus, sed facultatem quamdam pendentem semper ex voluntate superioris. Quomodo autem haec revocatio fieri debeat, quamvis necessaria sit, dicetur melius sectione sequenti.

Indulgentia absolute concessa sine limitatione intelligitur esse perpetua.

5. *Varie indul. limitationes.* — Ultimo dicendum est indulgentiam concessam sine limitatione temporis formalis vel virtuali ex verbis eiusdem, et probo singula. Dixi enim, *sine li-mitatione formalis vel virtuali*, quia multis modis potest indulgentia habere limitatum tempus, etiamsi expresse non prescribat numerum dierum, vel annorum: nam illa, quæ datur ad unum tantum actum, limitatur saltem ad tempus, in quo finitur talis actus; quod si prescripserit tempus intra quod ille actus perficiendus est, erit expressius limitata. Item, quæ conceditur, ut obtineri possit semel, aut bis in vita, saltem habet determinatum tempus vitæ. et hoc modo omnis indulgentia personalis potest dici limitata, quamvis proprio nomine *vitalis* dici possit. Indulgentia vero locales magis stabiles sunt, quia loca durabiliora sunt. Quia vero etiam loca ipsa deficere possunt, ut templo, etc., quoad hoc videntur etiam habere tempus limitatum, de quo dicemus latius sectione sequente. Maxime vero carent limitatione temporis illæ, quæ conceduntur religionibus, aliis communis, aut familiis, quæ successione continua perseverant. In omnibus autem predictis indulgentiis habet locum conclusio posita respectu ejus cuius intuitu simpliciter conceditur, servata proportione ad illius rei permanentiam. Sic ergo declarata assertio communis est Theologorum, dist. 20, ubi specialiter Paludan., q. 4, n. 24, et sumitur ex D. Thom., q. 1, art. 3, q. 3, ad 4, et ex Sylvest., verb. *Indulgentia*, n. 16, ubi refert Innocentium, Landolphum, et alios, et idem tenet Angelus ibi, et alii Summistæ. Et ratio est, quia in tali indulgentia non ponitur temporis limitatio; ergo neque a nobis, vel ab

aliquo infra concedentem addi potest; ergo vel nunquam est valida, quod dici non potest, vel sine limitatione temporis valet, quod est esse perpetuam. Prior consequentia patet, tum quia indulgentia quoad hoc potius amplianda, quam restringenda est: tum etiam, qui nullus inferior potest voluntatem superioris limitare, neque aliquis potest certa aliqua ratione definitum terminum assignare. Addidi vero, *dummmodo limitatio non sit facta per aliquam legem*, propter regulas cancellariæ supra citas, et si quæ sunt aliae similes; nam postquam Apostolica sedes sua verba declaravit ac limitavit, idque pro lege, ac regula statuit, semper in eo sensu loquitur, si absque alia speciali declaratione loquatur.

An possit aliquis sæpius lucrari indulgentiam indefinitam concessam visitanti tali die Ecclesiam, sæpe illam visitando.

6. *Objectio.* — *Solutio.* — Sed objici potest: nam sequitur ex assertione, quando indefinite conceditur indulgentia certa visitantibus talem locum pium, posse aliquem sæpius lucrari indulgentiam illam, iterum atque iterum Ecclesiam illam visitando; est enim eadem similitudo rationis, quia si tempus indefinite positum censetur esse perenne, etiam visitatio indefinite posita erit perennis, ut per illam semper indulgentia obtineri possit. Consequens autem videtur absurdum, alias quando conceditur indulgentia visitanti Ecclesiam infra octavam dedicationis, aut festi titularis ejus, pluries posset illam lucrari, scilicet, visitando pluries intra illos dies illam Ecclesiam, quod est contra communem usum talium indulgentiarum. Est tamen eadem proportio hujus indulgentiæ ad illos octo dies, quæ est alterius ad tempus indefinite sumptum. Ad hanc objectionem, respondendo formaliter ad vim illationis, posset negari prior sequela, quia tempus est unum continuum, quod nunquam finitur, et ideo indefinite sumptum, totum in rigore comprehenditur; visitatio autem Ecclesie una actione perficitur, quæ posset sufficienter explere formam indulgentiæ, quæ propter visitationem conceditur; et ideo ex vi illorum verborum non videtur necessario sequi, propter plures visitationes plures indulgentias concedi eidem personæ.

7. Nihilominus de re ipsa respondendo, Doctores communiter concedunt illud primum consequens, ut D. Thom., loco proxime citato, et Felin., tract. de Indulg., n. 37, ubi

alios plures refert, et consentiunt cæteri Theologi et Summistæ, et ita habet communis consuetudo et intelligentia hujusmodi indulgentiarum, que piis locis absolute, et sine ulla temporis determinatione conceduntur. Angelus etiam, verb. *Indulgent.*, n. 4, et Rosella, n. 42, in casu secundæ illationis concedunt indulgentiam illam toties obtineri posse, quolies actus fuerit repetitus. Sed revera id videtur esse contra consuetudinem, et contra intentionem concedentis, ac propterea reliqui Doctores negant secundam sequelam. Ratio vero discriminis est, quia quando indulgentia conceditur visitantibus locum pium sine differentia temporis, non est verisimile concedi unicuique homini pro una tantum vice in vita sua, quia neque verba id sonant, esetque nimia restrictio; et ideo nunquam talia verba secundum communem usum in eo sensu accipiuntur. Si autem in prima vice non extinguitur uniuscujusque facultas, eadem ratione neque in secunda, neque in tertia; neque etiam possemus limitare illam ut semel in anno, vel in mense, vel hebdomada concedatur, quia omnis limitatio hujusmodi voluntaria esset. Solum posset appartenere limitari ad singulos dies, ut sensit Palud. supra, et sequitur Cordub., q. 33, quia et locutio ipsa juxta communem usum optime admittit illam determinationem, et videtur necessaria, ut indulgentia sit prudenti et rationabili modo concessa, quia alias posset quis ingrediendo et egrediendo, millies lucrari illam indulgentiam, quod non solum superfluum, sed etiam irrisorium videtur. Navarrus autem in Comment. de Indulg., notab. 31, n. 37, sequens Felinum, ait, etiam eodem die posse talem indulgentiam aliquoties obtineri, quoties, nimurum, aliquis prudenter, ac religiose adit Ecclesiam ad audienda divina officia, vel verbum Dei, vel etiam ad orandum statutis temporibus. Sed in hoc nihil potest esse certum, quia pendet ex intentione concedentis. Est autem hæc pia interpretatio, quæ prodesse potest, et non nocere. At vero quando indulgentia datur ad definitum diem, vel paucos dies, pro una tantum vice dari censetur: nam propterea pro tempore adeo limitata prescribitur.

8. Atque hæc est communis etiam consuetudo, et intelligentia talium indulgentiarum, scilicet, unam tantum indulgentiam pro uno actu visitandi, vel venerandi concedi; quia tamen pro toto populo necessarium est aliquod tempus sufficiens, ideo designari, vel

unum diem festivum, qui a vesperis incipit, vel interdum totam octavam ob aliquam maiorem solemnitatem. Addit vero Corduba, usu jam receptum esse, ut quando indulgentia pro tota octava conceditur, singulis diebus octavæ semel ab omnibus lucrari possit, de quo usu mihi non constat; eritque semper rescriptum seu bulla consulenda; nam Prælati intentio ex verbis facultatis ejus colligenda est, nisi res esset valde antiqua; nam tunc consuetudis ipsa esset indicium concessionis, et intentionis Prælati, ut in superioribus dictum est.

SECTIO II.

Quibus modis possit indulgentia cessare.

1. *Ex tribus capitibus potest extinguiri indulgentia.* — Hæc questio maxime proponitur de indulgentia, quæ non conceditur pro tempore definito; nam quæ hujusmodi est, elapsa tempore finitur, et intra illud tempus eadem ratio de illa est, quæ de indulgentia perpetua. Idemque judicium est de indulgentia, quæ pro una tantum vice, vel pro definito numero actuum conceditur; nam illis finitis, eo ipso extinguitur; alias durat pro eo tempore, pro quo concessa est, donec elaboratur; intra illud vero solis his modis desinere potest, quibus perpetua. Ex tribus autem capitibus potest intelligi indulgentia extinguiri, scilicet, ex parte concedentis, ex parte ejus cui, et in eius gratiam concessa est, et ex parte causæ propter quam fuit concessa; sicut enim hæc tria ad indulgentiæ valorem et effectum necessaria, ita ab eis pendere videtur indulgentia, et consequenter ratione omnium illorum posse desinere. Quod an sit verum, et quomodo, discurrendo per singula videndum est.

An indulgentia expiret per mortem concedentis.

2. *Ratio dubii.* — *Vera resolutio.* — Primo ergo videtur, indulgentiam desinere per mortem concedentis, quia pendet ex ejus intentione et voluntate, ut sæpe diximus. Item quia effectus non potest fieri sine efficiente causa; sed causa indulgentiæ, est is, qui illam concessit; ergo illa deficiente, non potest indulgentia illa habere effectum; ergo eo ipso fit inutilis, atque adeo nulla. Item aliae facultates extinguntur per mortem concedentis, ut facultas eligendi confessorem, et similes; ergo similiter, etc. Nihilominus certa et communis sententia est, indulgentiam non

An procedat conclusio in indulgentiis non Pontificiis. — Quæret aliquis, an hoc sit ve-

rum de omni indulgentia, etiamsi Pontificia non sit. Respondeo, hoc pendere ex modo potestatis inferioribus concessae; cum enim in eis sit ex concessione Pontificis, ex ejus intentione potuit limitari, vel extendi ad indulgentias perpetuas. Loquendo autem secundum ordinarium jus, et communem usum, dicendum est, indulgentiam concessam ab eo, qui habet potestatem ordinariam concedendi illam, durare etiam post mortem concedentis. Probatur inductione, quia de Episcopis est communis sententia, ut patet ex Paludano, Sylvestro, et aliis supra, et constat ex usu, et quia eorum potestas non limitatur in jure, nisi ad tantam quantitatem, non vero quoad durationem; nec est ulla ratio cur nos illam addamus. Et usus idem confirmat. De Legato etiam Pontificis idem docent omnes, ob easdem rationes, vel a fortiori, quia censetur habere majorem potestatem; item argumento c. ult. de Officio Legati, ubi dicitur, statutum Legati non cessare per mortem illius. Ubi Glossa idem dicit esse de indulgentia, quia non magis limitatur haec potestas, quam illa. Ratio autem generalis esse potest, quia potestas ordinaria censetur concedi simpliciter et juxta rei naturam, nisi expesse limitetur. At vero potestas delegata magis arbitraria est, et ideo non potest de illa statui regula adeo certa, sed solum, pendere ex voluntate concedentis, et ita juxta modum delegationis judicandum esse. Nihilominus si absolute datur ad concedendam talem, vel talem indulgentiam, credo etiam illam durare post mortem concedentis, quia si indulgentia non limitatur ad hoc, ut pendeat ex vita concedentis, ex se non habet talem dependentiam, nec est cur dicamus cum illa limitatione concedi; et reliqua rationes factae cum proportione procedunt.

De secundo modo quo indulgentia potest cessare.

5. *Requiratne haec revocatio causam.* — Secundo modo potest desinere indulgentia per revocationem ejus, qui illam concessit, vel successoris, qui moraliter idem cum ipso censetur, vel superioris, a fortiori. Et hic modus est certissimus, et in eo convenienti auctores citati, et Geminianus cum aliis in c. 1 de Concess. præbendæ, in 6, colligiturque ex usu frequenti Ecclesiæ, qui etiam in jure habetur, ut sumi potest ex extrav. *Quemadmodum*, de Pœnit. et remiss., et in Clem. *Dudum*, § Nos autem, de Sepulturis, et quotidie fit in granis

benedictis, et aliis similibus. Ratio vero jam est supra data. Quæri vero potest, an haec revocatio requirat causam, vel fieri possit ad nutum concedentis. In quo videtur certum, ut valida sit, sufficere voluntatem concedentis, etiamsi absque alia causa, vel necessitate fiat, quia res per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur. Haec autem gratia sola voluntate concedentis facta est, neque ex divino jure, aut aliunde habet immobilitatem; imo effectus ejus semper pendet ex intentione largientis, saltem per voluntatem moraliter durantem, seu non retractatam. Confirmatur, quia revocatio legis positivæ facta tenet, etiamsi absque causa fiat.

6. *Pars affirmans præfertur.* — Hoc autem posito inquire potest, an possit etiam licite revocari sine causa. Aliqui enim negant, quia donatio, aut beneficium semel factum non potest absque causa revocari rationabiliter; nam et indicat animi levitatem, et non fit sine aliquo gravamine alterius⁴. Aliis autem videtur nullam esse necessariam causam, ut hoc licite fiat. Quod verius videtur, quia a principio hoc fuit beneficium gratuitum, quod tunc posset absque alia causa licite negari; ergo postea etiam potest licite revocari sine causa, quia hoc nihil aliud est quam non conservari, vel non dari pro tempore futuro. etiamsi pro præterito datum fuerit. Item, qui concessit indulgentiam non se obligavit ad illam conservandam; ergo tam libere potest non conservare, sicut potuit non dare. Præterea quia per concessionem indulgentiae perpetuae nullum jus acquiritur illi, cui conceditur, sed semper manet in ratione ejusdem gratia pendens ex voluntate concedentis, et ideo nulla fit alteri injuria, neque imponitur ei gravamen contra justitiam, vel aliam virtutem, etiamsi hoc favore privetur ex sola voluntate, absque alia causa. Cum autem causam excludimus, non auferimus finem aliquem honestum, qualis necessarius est ad honestatem ejusunque actionis humanæ ex objecto indifferentis; sed solum asservimus non esse necessariam specialem causam, quæ honestet hunc actum.

7. *Per accidens potest revocatio indulgentiae esse illicita.* — Hoc autem intelligitur per se loquendo, quia ab extrinseco et per accidens potest haec revocatio esse illicita, si absque causa fiat. Primo si possit scandalum genera-

⁴ *Cordub.*, q. 36, ubi refert alios, qui hoc non dieunt.

re, ut verbi gratia, quia est signum alicujus odii; secundo, si concedens promisit se non revocaturum; nam promissio illa honesta est, in eo sensu, quod saltem sine causa non fiet revocatio; obligat ergo saltem ex fidelitate quadam; obligat autem tantum ipsum promittentem, non vero successorem, quia personalis est actio. Tertio, si talis indulgentia creditur esse valde fructuosa animabus nullumque nocumentum afferre; nam tunc profecto alienum esset a charitate pastoris illam sine causa revocare, quando utrumque illorum experimento compertum esset. In quo est differentia inter conservationem, seu non revocationem, et primam indulgentiae concessionem, quia ante primam concessionem tantem potest esse spes fructus de futuro, quæ magis incerta est. Quarto potest excogitari casus in quo usus indulgentiae sit jam inchoatus, et ideo videatur esse aliquo modo jus acquisitum, ut non possit sine magna causa revocari. Ut verbi gratia, si Jubilæus conceditur, et quis jejunaverit, elemosynam fecerit, confessus fuerit, vel cœpit illa opera facere, hoc ipso videtur acquisisse jus, ut non revocetur gratia Jubilæi priusquam illa opera perficiat, et indulgentiam consequatur. Esto etiam, in illo casu non sit proprium jus acquisitum, tamen ex quadam fidelitate, et tacita promissione profecto esset illicitum hujusmodi hominem tali indulgentia defraudare, nisi urgens causa cogeret ad universalem ejus revocationem.

8. *An indulgentia cesseret statim ac revocatione.* — *Communis sententia.* — Rursus vero inquire potest, an indulgentia extinguitur statim ac revocatio fit Romæ, verbi gratia. *Responsio communis* est non auferri donec revocatio perveniat ad notitiam eorum qui indulgentia gaudebant. Ita Navarr. et Corduba supra, qui citant Dominicum cum aliis, in c. 1 de Concessione præbendæ, lib. 6; Sylvest. et alios Summistas, verb. *Gratia*; idemque habet Sylvest., verb. *Indulgenc.*, n. 17. Quorum fundamentum est, quia haec est intentio Pontificis, quam solum probant ex communi interpretatione Doctorum. Ratio autem hujus interpretationis esse potest, quia intentio Pontificis præsumenda est prudens et cordata; hujusmodi autem est illa, scilicet, ut revocatio non noceat priusquam de illa constet, alioqui facerent multi fideles opera requisita ad indulgentiam, et fraudarentur spe illius absque culpa sua, quod credibile non est esse intentum a Pontifice. Accedit, quod sicut in-

dulgentia ample interpretanda est quoad voluntatem concedentis, ita e contrario revocatio restringenda est.

9. *Prior sensus communis sententiae.* — *Posterior ejusdem sententiae sensus.* — Duobus autem modis potest intelligi haec sententia. Primo quod revocatio non habeat effectum donec sit sufficienter promulgata, ita ut, per se loquendo, pervenire potuerit ad notitiam Ecclesiæ, vel provinciæ, in qua, vel pro qua fit. Et in hoc sensu est haec sententia maxime consentanea rationi, et praxi Ecclesiæ. Alius vero sensus est, ut nulli personæ in particulari noceat illa revocatio, donec illi sufficienter constet de tali revocatione. Et in hoc sensu videtur affirmari dicta sententia a prædictis auctoribus, quia non agunt de promulgatione, sed de notitia et scientia; et exempla, quæ adducunt, ad hoc tendunt. Et sane cupio esse veram sententiam, quia valde favorabilis est; eritque vera, si haec sit voluntas Pontificum; unde autem haec voluntas colligitur, non satis appareat; nam leges etiam irritantes post sufficientem promulgationem habent suum effectum in personis etiam que invincibiliter illas ignorant, cum tamen majora incommoda inde possint sequi, quam ex revocatione indulgentiarum; hic enim fere nullum est; nam solum sequitur quædam materialis deceptio inducens ad bonos actus, per se utiles. Supponendo autem communem sententiam piam et probabilem, censeo juxta eam (quod ad præmixtum multum refert) si quis bona fide confessus esset reservata peccata in virtute talis indulti concessi in ordine ad talem indulgentiam, eujus revocationem invincibiliter ignorat, talem confessionem esse validam, et illum hominem sic absolutum etiam a censuris, liberum manere etiam ab onere comparandi, et verisimiliter creditur, hanc esse mentem Pontificis, quia aliud esset, et periculosum, et valde onerosum.

10. *Pontifex potest indulgentiam revocare per actum internum.* — Dubitari autem hic potest, an possit Pontifex per solum actum interiorem contrariae voluntatis revocare indulgentiam. Videtur enim non posse, quia oppositorum eadem est ratio; non potest autem concedere indulgentiam per solum interiorem actum; ergo nec revocare. Contrarium nihilominus verum est, et commune, quia efficacia indulgentiae pendet ex voluntate concedentis, ut sæpe dictum est. Item, quia licet exterius concedat sine intentione interiori, nihil facit; ergo licet continuet (ut sic

dicam) externam concessionem, si intentio-
nem mutet, jam nihil facit. Et ideo non est
simile de concessione; nam ad hanc utrum-
que requiritur, scilicet voluntas, et exterior
actus; et ideo quolibet horum sublati, au-
fertur, quia facilius est destruere, quam con-
struere, et quia bonum ex integra causa,
malum ex quounque defectu. Graviter au-
tem peccaret Pontifex qui hoc ficeret; nam
esset gravis illusio et deceptio Ecclesie. Et
ideo nunquam id Pontifices faciunt sine ex-
pressa revocatione externa, sive per specialia,
sive per generalia verba, quæ tamen suffi-
cient ad voluntatem explicandam. Neque etiam
volunt habere effectum saltem usque ad suffi-
cientem promulgationem, quia oppositum esset
nimis durum. Expectare vero in singulis ac-
tualem notitiam ad hunc effectum, non est
tam necessarium ad prudentem revocationem;
est tam pium et favorable. Atque haec
omnia, quæ de revocatione sunt dicta, intel-
ligenda etiam sunt de suspensione, ut idem
Doctores asserunt, quia est veluti quedam
revocatio ad tempus facta, quo elapo indul-
gentia restituitur.

*De tertio modo quo indulgentia cessare po-
test.*

11. Tertius modus quo indulgentia tollitur,
est per destructionem rei, pro qua indulgen-
tia est concessa. Ita Palud., Navarr., Cordub.
et omnes. Ratio est, quia destructis nobis,
destruentur ea, quæ sunt in nobis; indulgen-
tia autem est veluti quoddam morale accidentis
adhærens ei, cui conceditur. Ut tamen hoc
magis explicetur, advertenda est distinctio
supra data de indulgentia personali, et locali.
In priori ergo est res manifesta, si indulgen-
tia sit propria personæ, quæ vitalis potius,
quam perpetua dici potest. Si autem sit in-
dulgentia communitalis, in illa semper manet
indulgentia, quamvis deficiente particuliari
persona, desinat esse quoad illam; nam si
de hac re esse aliquod jus statutum. De lo-
calibus autem est regula 57 Cancellariae, duas
indulgentias esse incompatibilis in eodem
loco, si nulla facta fuit mentio prioris in
impetracione posterioris; tunc autem non
excludit posterior priorem, sed potius poste-
rior est nulla, eo quod per subreptionem im-
petrata censetur. Sic ergo in predicto exem-
pli quando Archiepiscopus concedit annum
indulgentiæ facta jam concessionem ab Episco-
po, censeo posteriorem concessionem esse
nullam, quia est ultra terminos juris. Et quia
jam ibi factum erat quantum fieri poterat, et

concessione præfigatur, quia alias indulgen-
tia per se non pendet a tali persona. At vero
de indulgentia locali omnes concedunt extin-
gui destruendo loco, quia, licet non propriæ
ipsi loco concedatur, sed hominibus, qui eam
lucratrui sunt, tamen, quia eam non possunt
lucrari in tali loco, in cuius gratiam, concessa
est, ideo, destruendo loco, tollitur potestas lu-
crandi indulgentiam. Et declaratur a simili;
nam indulgentia concessa, ut tali tempore
obtineatur, transacto tempore extinguitur,
quia jam non existit illa mensura durationis
pro qua concessa fuit. Similiter ergo destruendo
loco perit indulgentia, quia tollitur locus, pro
quo solo concessa fuerat. Hic vero occur-
bant dubitationes, quantam oporteat esse tal-
lem destructionem, et quid dicendum sit, si
tempulum reædificetur. Sed hæ tractandæ late
a nobis sunt in materia de interdicto, ubi sunt
magis propriæ.

De quarto modo cessationis indulgentiæ.

12. Quartus modus addi solet, quod una in-
dulgentia destruatur interdum per adventum
alterius, quando ambæ simul in eodem exis-
tere non possunt, ut verbi gratia, si in die dedi-
cationis alicujus Ecclesie Episcopus concessit
unum annum indulgentiæ, et superveniens
Archiepiscopus similem concedat indulgen-
tiæ, hæc posterior valebit, et prior extin-
guetur. Ita Cordub., q. 36, in fine. Sed non
placeat hic dicendi modus; existimo enim nun-
quam indulgentiam hoc modo tolli, sed potius
posteriorem irritam esse, loquendo ex jure
communi, seu ex vi ipsarum indulgentiarum.
Nam si concedens nolit dare unam, nisi revo-
cando priorem, jam hic modus pertinebit ad
secundum prius positum. Declaratur ergo et
probatur nostra sententia, nam imprimis hoc
non habet locum in indulgentiis personali-
bus, quia nunquam sunt incompatibilis in
eadem persona plures indulgentiæ, nec scio
de bac re esse aliquod jus statutum. De lo-
calibus autem est regula 57 Cancellariae, duas
indulgentias esse incompatibilis in eodem
loco, si nulla facta fuit mentio prioris in
impetracione posterioris; tunc autem non
excludit posterior priorem, sed potius poste-
rior est nulla, eo quod per subreptionem im-
petrata censetur. Sic ergo in predicto exem-
pli quando Archiepiscopus concedit annum
indulgentiæ facta jam concessionem ab Episco-
po, censeo posteriorem concessionem esse
nullam, quia est ultra terminos juris. Et quia
jam ibi factum erat quantum fieri poterat, et

locus ille est incapax (ut sic dicam) plurium
indulgentiarum ex vi juris; neque Archiepi-
scopus tantam habet potestatem, ut possit
revocare indulgentiam datum ab Episcopo;
nullum enim jus talem facultatem illi tribuit;
sicut neque e contrario si Archiepiscopus
præveniat, poterit Episcopus illius indulgen-
tiæ tollere, et suam intromittere, quia non
habet etiam in hoc superiorem facultatem;
videtur ergo esse hoc jus prævenientis. Nun-
quam ergo potest fingi casus, in quo una in-
dulgentia aliam expellat.

De quinto cessationis modo.

13. Quintus modus extinguendi indulgen-
tiæ excogitari potest per renunciationem
ejus, nam unusquisque potest proprio privi-
legio, quatenus ad ipsum spectat, renunciare,
juxta c. Nuper, et communem sententiam
Doctorum ibi, de Decimis; indulgentia autem
est veluti quoddam privilegium; ergo. Sed
hic etiam modus nunquam moraliter contingere
potest. Etenim cum in indulgentiis exer-
ceatur jurisdictio voluntaria, poterit quis li-
bere renunciare usui illarum; tamen per suam
renunciationem non potest voluntatem con-
cedentis mutare, aut irritare, et ideo quoties
ipse voluerit mutare voluntatem suam, pote-
rit tali indulgentia uti. Indulgentia ergo ipsa
extincta non fuit, quia facultas lucrandi illam
semper manet. Neque est simile de aliis pri-
vilegiis, quæ conferunt aliquod jus, cui homo
renunciare potest, qua renunciatione accepta,
statim tali jure privatur; per indulgen-
tias autem, ut dixi, nullum acquiritur jus,
sed consistunt semper in liberali beneficio
concedentis. Quod si quis fortasse fingat,
eum, qui indulgentiam concessit, acceptare
renunciationem, id potius esset indulgentiam
revocare quasi in poenam ejus, qui illam lu-
crari noluit. Et simili modo, si fingamus su-
periorem concedere posteriorem indulgentiam
sub conditione, ut renuntietur priori, illud
etiam virtualiter esset unam revocare dando
aliam, vel solum velle alterutram concedere
ad liberam electionem recipientis.

De sexto cessationis modo.

14. *Resolutio totius sectionis.*—Sextus et ul-
timus modus cessandi indulgentiam cogitari